

ROLA KAPITAŁU SPOŁECZNEGO W PROCESIE INTEGRACJI MIESZKAŃCÓW MIEJSCOWOŚCI PRZYŁĄCZONYCH DO OPOŁA W 2017 ROKU

THE ROLE OF SOCIAL CAPITAL IN THE PROCESS OF
INTEGRATING RESIDENTS OF VILLAGES CONNECTED TO
OPOLE IN 2017

Michał Potracki , *Dominik Kurek* , *Mateusz Drążewski*

— ABSTRAKT —

W niniejszym artykule analizujemy wpływ kapitału społecznego na procesy integracji miasta Opola w kontekście przyłączonych doń miejscowości 1 stycznia 2017 roku. Głównymi metodami zastosowanymi w pracy jest analiza danych zastanych oraz treści internetowych. Dodatkowo stan instytucjonalnego kapitału społecznego w Opolu został zaprezentowany przy wykorzystaniu analizy SWOT. Przeprowadzone badania pozwalają ocenić stan instytucjonalnego kapitału społecznego jako dobry, dowiedziono również, że instytucje, które w 2017 roku zostały wcielone w strukturę miasta Opola, w jawny sposób nie rozpowszechniają treści, które mogłyby prowadzić do dezintegracji miasta. Fakty te

— ABSTRACT —

This article analyzes the impact of social capital on the integration processes of the city of Opole in the context of the towns connected to it on January 1, 2017. The main methods used in the work are the analysis of existing data and Internet content. Additionally, the state of institutional social capital in Opole was presented using the SWOT analysis. The conducted research allows to assess the condition of institutional social capital as good, it has also been proved that institutions that were incorporated into the structure of the city of Opole in 2017 do not openly disseminate content that could lead to the disintegration of the city. These facts, together with other observations, confirm the thesis about good conditions

* Uniwersytet Opolski, Wydział Nauk o Polityce i Komunikacji Społecznej.

** Uniwersytet Opolski, Wydział Nauk o Polityce i Komunikacji Społecznej.

*** Uniwersytet Opolski, Wydział Nauk o Polityce i Komunikacji Społecznej.

wraz z innymi obserwacjami potwierdzają tezę o dobrych warunkach instytucjonalnego kapitału społecznego do integrowania mieszkańców Opola.

for institutional social capital to integrate the inhabitants of Opole.

Słowa kluczowe: miasto; Opole; zmiana granic; kapitał społeczny; integracja

Keywords: city; Opole; change of city borders; social capital; integration

WSTĘP

Celem pracy jest rozpatrzenie roli kapitału społecznego w procesie integracji mieszkańców miejscowości przyłączonych do Opola 1 stycznia 2017 roku. Tego dnia stolica województwa opolskiego powiększyła się z 96 km² do 149 km², stając się tym samym 15 miastem w Polsce pod względem zajmowanej powierzchni. Wśród motywacji do dokonania zmian administracyjnych granic Opola można z pewnością wymienić chęć włączenia do miasta Elektrowni Opole, co w konsekwencji przełożyło się na wpływanie podatków płaconych przez zakład do budżetu stolicy województwa opolskiego. Niemniej ważnym powodem było zwiększenie w ten sposób liczby mieszkańców miasta – w Opolu od wielu lat obserwowany był proces depopulacji. Gdyby nie rozszerzenie się granic miasta, Opole w krótkim czasie mogłoby się stać pierwszym miastem o statusie stolicy województwa z liczbą mieszkańców kształtującą się na poziomie poniżej 100 tys. ludzi. Nie jest wykluczone, że wówczas sam byt województwa liczącego mniej niż milion mieszkańców zostałby zagrożony. Wielu obecnych Opolan pamięta jeszcze o walce, której celem było utrzymanie województwa opolskiego wobec planów jego likwidacji podczas prac nad reformą administracyjną opracowywaną w 1998 roku.

Opole, po przyłączeniach dokonanych w 2017 roku, nabrało jednak wyraźnie wiejskiego rysu – zaanektowane miejscowości: Borki, część Brzezia, Chmielowice, Czarnowąsy, część Dobrzenia Małego, część Karczowa, Krzanowice, Świerkle, Winów, Wrzoski i Żerkowice – były wcześniej otaczającymi to miasto wsiami. W związku z tym przed miastem *in toto* pojawiło się wyzwanie zintegrowania nowych terenów ze swoim – jak można to nazwać – „obszarem rdzeniowym”. W artykule tym chcemy się skupić w szczególności na przeanalizowaniu roli *kapitału społecznego* miasta, pojmowanego instytucjonalnie jako szereg działających w mieście instytucji, organizacji i stowarzyszeń – w ich roli, jaką mogą one odegrać w tym procesie.

KAPITAŁ SPOŁECZNY I JEGO ZNACZENIE DLA PROCESÓW INTEGRACJI

Kapitał społeczny – mimo obszernej literatury powstałej na jego temat (zarówno na świecie, jak i w Polsce¹), w której jest on ujmowany na wiele różnych sposobów – można najprościej scharakteryzować jako wytwarzający się w toku wzajemnych, międzyludzkich interakcji i wspólnotowych działań zasób, który choć nienamacalny i trudno uchwytny, to jednak pomagający posiadającym go jednostkom i społeczeństwom efektywniej działać, w sposób bardziej zorganizowany i sprawny osiągać wyznaczone cele oraz zmieniać rzeczywistość społeczną, dostosowując ją do aktualnych potrzeb. Takie ujęcie tego terminu bliskie jest jego pierwszej, formalnej, definicji zaproponowanej przez amerykańskiego kuratora Lydę Hanifana, który w 1916 r. w niewielkim artykule zatytułowanym „*The Rural School Community Center*” (Hanifan, ss. 130–138) wskazywał, iż „(...) jeśli ktoś nawiąże kontakt ze swoim sąsiadem i razem porozumieją się z innymi sąsiadami, to nastąpi akumulacja kapitału społecznego, który niezwłocznie może wypełnić jego własne potrzeby społeczne oraz może przynieść ze sobą potencjał społeczny wystarczający do znaczącej poprawy warunków życia w całej społeczności” (Hanifan, 1916).

Po okresie zapomnienia, wynikającego z pewnej niszowości pisma, w jakim L. Hanifan opublikował swoje przemyślenia, powrót zainteresowania kapitałem społecznym nastąpił w II połowie XX wieku, na co wpływ mieli przede wszystkim tacy badacze jak: Pierre Bourdieu, James Coleman czy Robert Putnam. Pierwszy z nich w opublikowanym w 1986 roku artykule *The Forms of Capital* (Bourdieu, ss. 241–258) wyróżnił kapitał ekonomiczny – związany z materialnymi zasobami, kulturowy – do którego zaliczają się zarówno dobra kultury, jak i pewne umiejętności, kompetencje jednostki itp., oraz kapitał społeczny. Ten ostatni rodzaj kapitału francuski socjolog charakteryzował jako „sumę faktycznych lub potencjalnych zasobów powiązanych z posiadaniem sieci mniej lub bardziej zinstytucjonalizowanych związków wzajemnego poznania i uznania – lub innymi słowy, członkostwa w grupie – która dostarcza każdemu ze swoich członków wsparcia w postaci kapitału posiadanego przez kolektyw oraz wiarygodności, która daje im dostęp do kredytu w najbardziej szerokim rozumieniu tego słowa”

¹ Wpisanie 29.07.2020 roku w wyszukiwarce prac naukowych Google Scholar hasła „social capital” powodowało wyświetlenie 2410000 wyników, wpisanie tego hasła w języku polskim – „kapitał społeczny” – powodowało natomiast wyświetlenie 11100 wyników.

(Bourdieu, 1986). W ten sposób kapitał jest ujmowany jako zasób jednostki, wynikający z jej kontaktów, które mogą przynieść jej określone korzyści.

Nieco inaczej na kapitał społeczny spoglądał drugi, z wymienionych wyżej, prekursorów tej koncepcji – James Coleman. Uważał on, że kapitał społeczny nie tyle jest indywidualnym zasobem każdego człowieka, wynikającym z jego sieci kontaktów, lecz że jest on ulokowany na poziomie struktury społecznej. Zdaniem J. Colemana podstawową korzyścią płynącą z obecności kapitału społecznego jest możliwość osiągnięcia przez wspólnotę celów, których żaden człowiek, działając w pojedynkę, nie byłby w stanie osiągnąć. Jak wyraźnie bowiem wskazywał: „(...) Dzięki zaufaniu, powstającemu dzięki relacjom i więzom, kapitał społeczny obniża koszty transakcyjne i w ten sposób ułatwia wykonywanie pewnych zadań (...). Tak więc grupa, w której istnieją duże pokłady zaufania, jest w stanie osiągnąć więcej, aniżeli inna grupa, u której członków tegoż zaufania brakuje(...)” (Coleman, 1988, ss. 95–120).

Robert Putnam, trzeci z wymienionych wyżej popularyzatorów koncepcji kapitału społecznego, bodaj najmocniej przyczynił się do jej popularności. Jak bowiem zauważa Maria Forsman, praca R. Putnama pod tytułem *Making democracy work* (tłumaczenie polskie *Demokracja w działaniu: Tradycje obywatelskie we współczesnych Włoszech*) była jedną z najczęściej cytowanych prac dotyczących kapitału społecznego w latach 1986–2003 (Forsman, 2005, s. 100). We wspomnianej książce autor dokonując konceptualizacji kapitału społecznego wskazywał, że składają się na niego takie właściwości życia społecznego, jak: sieci, normy oraz zaufanie, które pozwalają członkom danego społeczeństwa w sposób bardziej skuteczny osiągać wspólne cele (Putnam, 1995, s. 258). Podejście takie jest, jak widać, bardzo bliskie sposobowi, w jaki na kapitał społeczny spoglądał J. Coleman. Tutaj również kapitał społeczny jest traktowany w kategoriach kolektywistycznych – chociaż R. Putnam z czasem zrewidował swój pogląd, wskazując, iż kapitał społeczny ma „(...) zarówno aspekt indywidualny, jak i zbiorowy – oblicze prywatne i publiczne” (Putnam, 2008, s. 35).

O kapitale społecznym zwykło się raczej mówić w kategoriach pozytywnych skutków jego oddziaływania. Hubert Kotarski, opisując korzyści wynikające z kapitału społecznego wskazuje np., iż ten rodzaj kapitału „(...) ułatwia kooperację wewnątrz grup oraz korporacji międzynarodowych, rozszerza on zdolności kolektywnego działania dla osiągnięcia wzajemnych korzyści. Ponadto wzmacnia kolektywny proces uczenia się i stanowi kluczowy element tworzenia, dyfuzji i transformacji wiedzy, które to procesy mają istotne znaczenie dla innowacyjności i konkurencyjności. Wreszcie kapitał społeczny cementuje wartości promu-

jące sieci jako bodźce tworzenia regionalnych gron oraz regionalnych strategii innowacji i polityki” (Kotarski, 2013, s. 8). Obecność kapitału społecznego może być zatem użytecznym zasobem dla sprawniejszego przeprowadzenia procesu integracji – np. wśród mieszkańców danej gminy. Jednocześnie w tym miejscu trzeba jeszcze raz przywołać J. Colemana, który podkreślał, że nie zawsze każda forma kapitału społecznego może pozytywnie oddziaływać na badane otoczenie. Jak wskazywał: „(...) Forma kapitału społecznego cenna dla ułatwienia pewnych działań może być bezużyteczna, a nawet szkodliwa w odniesieniu do innych (...)” (Coleman, 1988, ss. 95–120). Powyższa uwaga pozwala stwierdzić, że ważnym czynnikiem w badaniach nad rolą kapitału społecznego jest uwzględnienie szerszego kontekstu sytuacyjnego obecnego w danym polu badawczym. Ten sam kapitał społeczny może bowiem sprzyjać pewnym grupom funkcjonującym na danym polu, a równocześnie być przeszkodą w realizacji interesów innych grup. Mówiąc inaczej – to co jest dobre dla jednych, nie musi być wcale dobre dla innych.

METODYKA BADAŃ

Upływ czasu po zmianie granic Opola i sygnały o planach kolejnego powiększenia miasta skłoniły nasz zespół do refleksji nad stanem integracji przyłączonych obszarów. Zespół zdecydował się jednak, aby bezpośrednim przedmiotem badania był instytucjonalny kapitał społeczny, który ma istotne znaczenie dla procesów integracyjnych. Problem badawczy został zatem sprowadzony do następujących pytań:

- Jaki jest stan instytucjonalnego kapitału społecznego w Opolu po zmianie granic w 2017 roku?
- Jakie działania podejmują instytucje kapitału społecznego z obszarów, które nie znajdowały się w Opolu przed 2017 rokiem?

Uzasadnionym jest zatem postawienie następującej hipotezy badawczej:

- *Instytucjonalny kapitał społeczny Opola ma warunki do integrowania nowych mieszkańców miasta.*

Aby odpowiedzieć na pytania związane z problemem badawczym, zespół zdecydował się wykorzystać analizę danych zastanych oraz analizę treści internetowych. Realizacja tego ostatniego przebiegała w następujący sposób: ze spisu instytucji pozarządowych, dostępnego na portalach facebook.com i ngo.pl, wybrano dwie jednostki dla każdego sołectwa, a następnie dokonana

została analiza ich aktywności publicznej dotyczącej zmiany granic, szczególnie na stronach internetowych i portalach społecznościowych. Natomiast analiza SWOT została zastosowana, aby w najlepszy sposób zaprezentować zgromadzone materiały dotyczące stanu kapitału społecznego.

CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI I WYZWANIA DLA „NOWEGO OPOLA”

Zmiana granic miasta Opola w 2017 r. nie miała spokojnego charakteru. Zaprezentowane przez prezydenta stolicy województwa opolskiego plany powiększenia Opola (końcówka 2015 r.) zostały negatywnie przyjęte zarówno przez władarzy, jak i mieszkańców okolicznych sołectw i gmin. Według przeprowadzonych badań dla mieszkańców „starego Opola” postulowane zmiany były raczej pożądane (Raport TNS, 2016, s. 5). Efektem niezadowolenia i fiaska rozmów medacyjnych było powstanie specyficznego² ruchu społecznego, który zaangażował się w próby powstrzymania aneksji nowych terenów przez Opole. Podjęte zostało całe spektrum akcji – od tych pokojowych – jak manifestacje i wiece poparcia, przez protesty (również w trakcie Festiwalu Opolskiego czy świąt państwowych) i blokady dróg – aż do najbardziej skrajnego – protestu głodowego. Odwołując się do koncepcji twórczej roli konfliktu L.A. Cosera, można powiedzieć, że spór z władzami Opola doprowadził do integracji mieszkańców okolicznych miejscowości (Coser, 2009, ss. 63–64). Co więcej, konflikt nie został zakończony wraz z podjęciem ostatecznej decyzji w sprawie ekspansji Opola przez rząd czy wprowadzeniem w życie zmiany administracyjnej 1 stycznia 2017 roku. Jeszcze przez długi czas mieszkańcy przyłączonych terenów i pomniejszych gmin co miesiąc przyjeżdżali do Opola, by organizować pod Pomnikiem Bojowników o Polskość Śląska Opolskiego „miesięcznicę pogrzebania na Opolszczyźnie demokracji”.

Istniała również różnica w percepcji mieszkańców okolicznych sołectw. Władze miasta Opola widziały ich głównie jako byłych własnych mieszkańców, którzy osiedlili się poza granicami miasta, korzystając z niższej ceny działek, większego komfortu życia (własny dom, zieleń) itp. Osoby te zdaniem władz miały w dalszym ciągu korzystać z usług Opola, jednocześnie płacąc podatki na rzecz gminy, na terenie której zasadniczo tylko „nocują”. Perspektywa ta, ignoru-

² Ruch ten łączył zarówno cechy nowych jak i starych ruchów społecznych.

jąca co prawda ludność autochtoniczną, ma pewne zbieżności z wizją sąsiadów prezentowaną przez mieszkańców Opola. Analiza treści internetowych wskazuje, iż „starzy Opolanie” również widzieli problem w codziennych odwiedzinach mieszkańców podopolskich wsi, co było szczególnie kojarzone z miejscami parkingowymi licznie zajmowanymi przez samochody z tablicami oznaczonymi „OPO” („OP” – miasto Opole, „OPO” – powiat opolski ziemski) (Kurek, 2019, ss. 235–238). Poza tym aspektem mieszkańcy Opola widzieli sąsiadów jako stereotypowych mieszkańców wsi i Niemców (niektóre z przyłączanych terenów miały dwujęzyczne tablice miejskie). Inne podejście do tych kwestii mieli protestujący z okolic Opola – z dumą określali siebie jako mieszkańców wsi, podkreślali, że nie chcą być przyłączani do miasta, w którym – również stereotypowo – widzieli dominację ludności napływowej ze wschodu (Kurek, 2019).

Do ciekawego wydarzenia doszło, kiedy radni jednej z dzielnic – Czarnowąsów – podjęli decyzję o przeprowadzeniu konsultacji w sprawie odłączania od Opola (PAP, 2018). Nie zostały podjęte jednak żadne działania, bo opolscy urzędnicy uznali projekt za pozbawiony podstaw prawnych. Jednak istnienie wielu zróżnicowanych pod względem obszaru i ludności dzielnic nie leżało w interesie władz Opola – dlatego nastąpiła zmiana ich organizacji. Większość jednostek została scalona w większe bloki i wszystkie otrzymały neutralne nazwy, tj. numer dzielnicy „I”, „II”, „III” (*Wykaz Dzielnic Opola*, 2020) itd. W oczywisty sposób zmiana ta zmniejszyła autonomię i potencjał podtrzymywania tożsamości przez przyłączone obszary, niemniej niewątpliwie przyczynia się do integracji nowych mieszkańców (Guzik, 2019).

ANALIZA SWOT KAPITAŁU SPOŁECZNEGO

Po scharakteryzowaniu sytuacji związanej z rozszerzeniem się Opola możliwe jest zdiagnozowanie instytucjonalnego kapitału społecznego miasta. W tym celu odpowiednie jest użycie analizy SWOT – ukazującej silne oraz słabe strony, szanse oraz zagrożenia. Poniżej została ona zaprezentowana w dwóch częściach.

Aktualnie integracyjny kapitał społeczny Opola pojmowany instytucjonalnie jako szereg instytucji zrzeszających na różne sposoby mieszkańców, w ramach których mogą oni podejmować wspólne działania prowadzące do poprawy ich położenia, posiada szereg zalet. Wiele spośród opolskich instytucji istnieje w mieście od dłuższego czasu, choć część instytucji ściśle ukierunkowanych na integrację powstała relatywnie niedawno. Warto też odnotować, że na przyłączy-

Tab. 1. Silne i słabe strony prointegracyjnego kapitału społecznego w nowym Opolu

S (silne strony)	W (słabe strony)
<ul style="list-style-type: none"> • liczne koła, organizacje na przyłączanych obszarach dające potencjalną możliwość dotarcia do społeczności • rozbudowany system integracji (Centrum Dialogu Obywatelskiego, Budżetu Obywatelskiego, Rady Dzielnic itp.) • realizacja inwestycji służących nowym mieszkańcom • samoświadomość mieszkańców • mandat poparcia dla obecnego prezydenta – otrzymał on dobre wyniki w wielu komisjach wyborczych na przyłączonych obszarach w wyborach samorządowych w 2018 roku (Państwowa Komisja Wyborcza) • zbliżone doświadczenia nowych dzielnic 	<ul style="list-style-type: none"> • osłabiony przez ograniczenie zaufania społecznego w aspekcie ignorowania protestów, konsultacji, decyzji rady dzielnicy itp. • bardzo rozległe obszary miasta (np. Świerkle są całkiem oddzielone lasem od innych części Opola)

nych obszarach znajdują się również instytucje „odziedziczone”, które skupiają mieszkańców i służą zacieśnianiu więzi. Stanowią one dobrą płaszczyznę do prowadzenia dialogu. Ich obecność jest z pewnością jedną z przyczyn tego, że „nowi mieszkańcy” wykazują się obywatelskością.

Mając powyższe na uwadze, instytucje miejskie najprościej podzielić na „centralne” – np. Centrum Dialogu Obywatelskiego, Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji, oraz „lokalne”, tj. o zasięgu dzielnicowym i mniejszym, np. koła gospodyń wiejskich, zespoły ludowe, drużyny ochotniczej straży pożarnej itp. Pomiędzy znajdują się jeszcze instytucje podlegające opolskiemu ratuszowi, jednak ze sporą dozą wewnętrznej autonomii – np. Rady Dzielnic, filie Miejskiej Biblioteki Publicznej w Opolu.

„Nowych mieszkańców” spaja też fakt, że włączonych zostało kilka jednostek terytorialnych, które dysponują podobnym doświadczeniem, przez co stosunki między nimi mogą być lepsze. Proces integracji ułatwia również to, że w trakcie wyborów samorządowych w 2018 roku na przyłączonych terenach dużym poparciem cieszył się Arkadiusz Wiśniewski, obecny prezydent Opola, który był orędownikiem powiększenia miasta.

Instytucjonalny kapitał społeczny w Opolu w procesach integracyjnych napotyka równocześnie na trudność, jaką jest ograniczony poziom zaufania mieszkańców miejscowości przyłączonych do miasta w 2017 roku. Niestety podczas procesu zmiany granic Opola nie zostały wzięte pod uwagę konsultacje

społeczne i sprzeciw wyartykułowany w protestach, co znacząco osłabiło kulturę zaufania na przyłączonych terenach względem władz miasta. Ograniczone zaufanie mieszkańców przyłączonych do Opola miejscowości może zatem osłabiać, a nawet niwelować oddziaływanie instytucjonalnego kapitału społecznego na procesy integracyjne.

Dodatkowo, kolejnym czynnikiem osłabiającym oddziaływanie opolskich instytucji integrujących przyłączone tereny z obszarem rdzeniowym Opola, może być fakt istnienia znacznych odległości pomiędzy poszczególnymi częściami miasta. Z uwagi na ów dystans poszczególne dzielnice mierzą się częstokroć z odmiennymi problemami.

Instytucje na przyłączonych obszarach tworzące instytucjonalny kapitał społeczny tych terenów mogą spodziewać się z czasem coraz większego wsparcia ze strony miasta. Pozwolą na to większe możliwości kształtowania miejskiego budżetu, a zwłaszcza napływ pieniędzy z Elektrowni Opole. Po przyłączeniu dochody budżetu miasta zwiększyły się z 729 760 080,54 zł w 2016 roku – tj. ostatnim roku starych granic miasta – do 858 658 786,09 zł w 2017 r., tj. pierwszym roku nowych granic miasta. Warto tu wskazać, że w 2019 roku dochody miasta przekroczyły 1 mld zł (Sprawozdanie Prezydenta Miasta Opola z wykonania budżetu miasta za: 2016, 2017, 2019).

Opolskie władze dysponują szeregiem możliwości pobudzenia integracji miejskiej – Opole po przyłączeniu Elektrowni Opole zyskało dodatkową pulę środków finansowych, które może przeznaczyć na ważne z punktu widzenia integracji cele. Ponadto po ostatnich wyborach samorządowych środowisko prezydenta dysponuje większością w Radzie Miasta, dzięki czemu prezydent posiada stosunkową swobodę w prowadzeniu polityki. Nade wszystko w mieście działa jednak szereg instytucji, składających się na instytucjonalny kapitał społeczny, które mogłyby wesprzeć procesy integracji, a obecnie czynią to w ograniczonym

Tab. 2. Szanse i zagrożenia prointegracyjnego kapitału społecznego w Opolu

O (szanse)	T (zagrożenia)
<ul style="list-style-type: none"> -rosnące wsparcie miasta dla instytucji prowadzących procesy integracyjne -silna pozycja prezydenta Opola (jego klub posiada większość w Radzie Miasta) -możliwe zaangażowanie kolejnych instytucji w proces integracji -pojawienie się wspólnego zagrożenia/celu 	<ul style="list-style-type: none"> -niejednorodność kulturowa mieszkańców Opola -brak poparcia dla zmiany ze strony powiatu, województwa, możliwe wspieranie tendencji odśrodkowych

stopniu lub wcale. Do najważniejszych z nich można zaliczyć np. Uniwersytet Opolski, Politechnikę Opolską, Wojewódzką Bibliotekę Publiczną w Opolu czy opolskie teatry. W procesach integracji dużą rolę może odegrać także sieć parafialna – parafie tak w „starym”, jak i „nowym” Opolu podlegają biskupowi opolskiemu, którego słowa i działania mogą oddziaływać na mieszkańców miasta i łączyć ich ze sobą. Jak pokazały doświadczenia lat 90. (obrona województwa Opolskiego, Powódź Tysiąclecia), opolanie również potrafią łączyć się w wyniku pojawienia się istotnych dla wszystkich celów bądź zagrożeń.

Wyraźne ryzyko dla integracji nowych terenów z obszarem rdzeniowym Opola stanowi niejednorodność kulturowa. Osoby zamieszkujące przyłączone obszary różnią się pochodzeniem narodowo-etnicznym (Polacy/Ślązacy/Niemcy) czy stylem życia (miejski/wiejski). Trudno mówić o narodowo-etnicznej asymilacji mieszkańców, bardziej możliwa jest zmiana stylu życia, choć i ta nie musi nastąpić szybko. Z upływem czasu różnice interesów i oczekiwań między grupami w poszczególnych dzielnicach mogą się ujawniać, utrudniać kontakty społeczne, a nawet prowadzić do poważnych konfliktów.

Zagrożeniem dla integracji może być również brak wyraźnego poparcia dla integracji, wynikający z niechęci władz powiatu (PAP, 2016) i samorządu województwa (Zawadzka, 2016), które miały nieprzychylny stosunek do zmiany granic Opola. Od władz samorządu województwa zależy ponadto wsparcie niektórych wcześniej wymienionych instytucji, takich jak np.: Wojewódzka Biblioteka Publiczna, Teatr im. Jana Kochanowskiego itp.

ROLA „ODZIEDZICZONEGO” KAPITAŁU SPOŁECZNEGO W INTEGRACJI OPOLA

W trakcie sporządzania analizy SWOT pojawiło się pytanie o dezintegrującą rolę instytucji, które pojawiły się w granicach Opola po 2017 roku. Podczas gdy instytucje obecne w centrum Opola w większości wpływają pozytywnie na integrację, tak te z przyłączonych obszarów mogą zachować lojalność względem swoich byłych jednostek administracyjnych. Na argument silnej więzi stowarzyszeń z dotychczasowymi gminami powoływano się jeszcze przed zmianą granic, np. w Winowie. Dobrze mogą o tym świadczyć słowa Uchwały NR XVI/122/2016 Miasta Prószkowa z dnia 3 marca 2016 r.: „Jedność oraz poczucie wspólnoty mieszkańców Gminy Prószków, wyraża się na wielu płaszczyznach. [...] W szczególności podkreślenia wymaga fakt istnienia szczególnych więzi spo-

łecznych w Gminie Prószków, opartych na tradycjach związanych z działalnością *organizacji* mających typowo wiejski charakter, takich jak Gminne Zrzeszenie LZS, jednostki OSP, Koła Gospodyń *Wiejskich*, *Stowarzyszenia Odnowy Wsi*. *Ponadto, na terenie Gminy działa 12 kół DFK oraz 3 orkiestry dęte. Zaś na terenie samego sołectwa Winów działa Rada Sołecka, Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Winowa, Koło DFK oraz Ruch Rodzin Szentsztackich*”. Więż tę ilustruje też przykład profilu miejscowości Winów w serwisie Facebook. Otóż mimo nieustannej aktywności (choć pojawił się promowany przez opolski ratusz profil „WINÓW – dzielnica Opola”) nie zaktualizowano na nim niektórych treści. Odwiedzający profil widzą np. zdjęcie z 600-lecia miejscowości i mogą odnaleźć link do (nieistniejącej już) oficjalnej strony Winowa czy adres email do sołtysa (Facebook, Winów, 2020).

W celu weryfikacji oddziaływania instytucji przyłączonych na procesy integracji zbadana została aktywność internetowa innych instytucji z przyłączonych sołectw. W przeanalizowanych 24 przypadkach stron internetowych oraz profili w mediach społecznościowych nie zostały jednak znalezione żadne publikacje dotyczące zmiany granic Opola w 2017 roku. Przyczyn takiego stanu może być wiele – od pozytywnego stosunku do zmiany, poprzez możliwą moderację niewygodnych treści, aż po ukrywanie negatywnego stosunku w obawie przed sankcjami. Niezależnie jednak od przesłanek, internauta obserwujący profile tych instytucji częściej może spotkać się z treściami sprzyjającymi integracji niż jej przeciwnymi.

Jako przykłady można tutaj podać posty zachęcające do udziału w budżecie obywatelskim (Facebook, WINÓW – dzielnica Opola, 2020). Jeszcze innym przykładem jest promowanie związku dzielnicy z Opolem poprzez umieszczenie jako zdjęcia profilowego Chmielowic fotografii przedstawiającej 2 tablice wjazdowe (E-17a, E-21) – jedną z nazwą miasta Opole, drugą z nazwą dzielnicy Chmielowice, co utrwala w świadomości mieszkańców związek tego obszaru z miastem (Facebook, Zdjęcie profilowe Dzielnicy Chmielowice, 2020). Kolejnym przykładem prointegracyjnych działań prowadzonych za pośrednictwem profili na Facebooku jest promowanie na nich imprez miejskich (Facebook, Profil Krzanowice Opole, 2020). Wobec powyższego należy zatem uznać, że sprawują one pozytywną rolę w spajaniu miasta.

PODSUMOWANIE

Przeprowadzona w artykule analiza pozwoliła na udzielenie odpowiedzi na pytania o stan instytucjonalnego kapitału społecznego. Opole dysponuje dużym potencjałem do integracji nowych terenów. Znaczącym elementem procesów integracyjnych są specjalnie utworzone w tym celu instytucje, choć działanie instytucji „odziedziczonych” jest również istotne. Miasto może realizować swoje projekty integracyjne, gdyż dysponuje zarówno środkami finansowymi, jak i kapitałem politycznym. Najważniejszym utrudnieniem, z którym muszą sobie poradzić władze i instytucje, jest ograniczone zaufanie społeczne wynikające z formy zmiany granic. Również problematyczne jest oddalenie od siebie poszczególnych dzielnic, zróżnicowanie kulturowe. Większość z tych problemów wydaje się być możliwa do przezwyciężenia przez sprawną pracę instytucji. Odpowiadając natomiast na pytanie o działania, jakie podejmują instytucje kapitału społecznego z obszarów, które nie znajdowały się w Opolu przed 2017 rokiem, to należy wskazać, iż przeprowadzona analiza nie dostarczyła dowodów na podejmowanie przez te instytucje działań, które miałyby na celu dezintegrację miasta. Przeciwnie analiza treści stron internetowych i profili w serwisach społecznościowych wykazała, że część instytucji na obszarach przyłączonych zamieszcza na nich treści o pozytywnym wydźwięku wobec miasta Opola.

Odpowiadając na postawioną w artykule hipotezę badawczą, można wobec powyższego stwierdzić, że instytucjonalny kapitał społeczny może zostać uznany za czynnik sprzyjający integracji poszczególnych części Opola.

BIBLIOGRAFIA:

- Bourdieu, P. (1986). The Forms of Capital. W: J. Richardson (red.). *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. Greenwood Press.
- Coleman, J.C. (1988). Social Capital in the Creation of Human Capital. *American Journal of Sociology*, 94 (suplement), 95–120. DOI: 10.1086/228943.
- Coser, L.A. (2009). *Funkcje konfliktu społecznego*. Kraków: Zakład Wydawniczy „NOMOS”.
- Facebook (2020). Duszpasterstwo Niepokalanego Serca NMP Opole – Świerkle. Pobrano z: https://www.facebook.com/Duszpasterstwo-Niepokalanego-Serca-NMP-Opole-%C5%9Awierkle-108482027467254/community/?ref=page_internal.
- Facebook (2020). Dzielnic Chmielowice. Pobrano z: <https://www.facebook.com/DzielnicChmielowice>.
- Facebook (2020). *Dzielnic Świerkle*. Pobrane z: <https://www.facebook.com/dzielnicaswierkle>.

- Facebook (2020). *Dzielnica Żerkowice*. Pobrane z: <https://www.facebook.com/Dzielnica-Żerkowice-335599956926030/>.
- Facebook (2020). LZS Grom Świerkle. Pobrano z: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100054567964977>.
- Facebook (2020). *LZS Sławice*. Pobrane z: <https://pl-pl.facebook.com/pages/category/Amateur-Sports-Team/LZS-S%C5%82awice-2033075076981923/>.
- Facebook (2020). *LZS Swornica Czarnowąsy*. Pobrane z: <https://www.facebook.com/LZS-Swornica-Czarnow%C4%85sy-1111892285518560>.
- Facebook (2020). *LZS Wrzoski*. Pobrane z: <https://pl-pl.facebook.com/pages/category/Amateur-Sports-Team/LZS-Wrzoski-297389163706145/>.
- Facebook (2020). *OSP Opole-Chmielowice*. Pobrane z: <https://www.facebook.com/OspChmielowice>.
- Facebook (2020). *OSP Sławice*. Pobrane z: <https://www.facebook.com/OSP-S%C5%82awice-756890767764072/>.
- Facebook (2020). *OSP Wrzoski*. Pobrane z: <https://pl-pl.facebook.com/OSPWRZOSKI>.
- Facebook (2020). *OSP Żerkowice*. Pobrane z: <https://www.facebook.com/ospzerkowice/>.
- Facebook (2020). Profil Krzanowice Opole. Pobrano z: <https://www.facebook.com/Krzanowice.opole>.
- Facebook (2020). Rada Dzielnicy Wrzoski. Pobrano z: <https://www.facebook.com/pages/category/Nonprofit-Organization/Rada-Dzielnicy-Wrzoski-136906917000452/>.
- Facebook (2020). SKS Chmielowice. Pobrano z: <https://www.facebook.com/SKSCHMIELOWICEofficial>.
- Facebook (2020). Stowarzyszenie „Borki – aktywni razem”. Pobrano z: <https://www.facebook.com/BorkiAktywniRazem>.
- Facebook (2020). WINÓW – dzielnica Opola. Pobrano z: <https://www.facebook.com/winow.opole/posts/953397068417127>.
- Facebook (2020). Winów. Pobrane z: <https://www.facebook.com/Win%C3%B3w-392562084159896>.
- Facebook (2020). *Zdjęcie profilowe Dzielnicy Chmielowice*. Pobrane z: <https://www.facebook.com/DzielnicaChmielowice/photos/a.445336472219520/3396486980437773>
- Forsman, M. (2005). *Development of Research Networks The Case of Social Capital*. Åbo: ÅboAkademi University Press.
- Grupa Lokalna Balaton (2016). *Duże Opole. Andrzej Czaja znów przyjechał do Dobrzecnia Wielkiego*. Pobrane z: <https://opowiecie.info/duze-opole-andrzej-czaja-znow-przyjechal-do-dobrzecnia-wielkiego/>.
- Guzik, P. (2019). *Mniej dzielnic w Opolu. Jakie wątpliwości wobec planu ratusza?* Pobrane z: <https://nto.pl/mniej-dzielnic-w-opolu-jakie-watpliwosci-wobec-planu-ratusza/ar/c1-14181079>.
- Hanifan, L.J. (1916). The Rural School Community Center. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 67, 130–138. DOI: 10.1177/000271621606700118.
- Kotarski, H. (2013). *Kapitał ludzki i kapitał społeczny a rozwój województwa podkarpackiego*. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.
- Kurek, D. (2019). Tożsamość grup pogranicza i jej internetowe implikacje – studium

- powiększania granic Opola. W: M. Nowak-Dziemanowicz, A. Konopnicki (red.). *Pamięć – Historia – Tożsamość Edukacja i polityka historyczna w procesie konstruowania narracji naszej wspólnoty*. Opole: Wydawnictwo Impuls.
- Miejska Komisja Wyborcza w Opolu (2018). Protokół Wyników głosowania i wyników wyborów Prezydenta Miasta Opola z dnia 22.10.2018.
- Państwowa Agencja Prasowa (2016). *Opolskie: rada powiatu opolskiego przeciwna powiększeniu Opola*. Pobrane z: <https://wiadomosci.onet.pl/opole/opolskie-rada-powiatu-opolskiego-przeciwna-powiekszeniu-opola/vyg5ews>.
- Państwowa Agencja Prasowa (2018). *Rada dzielnicy Czarnowąsy chce konsultacji w sprawie odłączenia od Opola*. Pobrane z: <https://www.prawo.pl/samorzad/rada-dzielnicy-czarnowasy-chce-konsultacji-w-sprawie-odlaczenia-od-opola,114103.html>.
- Putnam R. D. (2008). *Samotna gra w kręgle. Upadek i odrodzenie wspólnot lokalnych w Stanach Zjednoczonych*. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne.
- Putnam R., (1995). *Demokracja w działaniu: Tradycja obywatelskie we współczesnych Włoszech*. Kraków: Społeczny Instytut Wydawniczy Znak.
- Sprawozdanie Prezydenta Miasta Opola z dnia 30 marca 2017 r. z wykonania budżetu miasta Opola za 2016 rok.
- Sprawozdanie Prezydenta Miasta Opola z dnia 30 marca 2018 r. z wykonania budżetu miasta Opola za 2017 rok.
- Sprawozdanie Prezydenta Miasta Opola z dnia 31 marca 2020 r. z wykonania budżetu miasta Opola za 2019 rok.
- Strona internetowa Domu Pomocy Społecznej prowadzonego przez Zgromadzenie Sióstr św. Jadwigi w Czarnowasach (2020). Pobrane z: <http://www.czarnowasydps.pl/>.
- Strona internetowa Dzielnicy Krzanowice (2020). Pobrane z: <http://krzanowice.opole.pl/home-6/>.
- Strona internetowa parafii Ducha Świętego w Winowie (2020). Pobrano z: <http://www.parafia.winow.pl/33-aktualnosci/141-rok-mi%C5%82osierdzia.html>.
- Strona internetowa parafii w Chmielowicach (2020). Pobrano z: <http://chmielowice.parafialna.eu/>.
- Strona internetowa parafii w Czarnowasach (2020). Pobrano z: http://www.czarnowasy.opole.opoka.org.pl/?page_id=25.
- Strona internetowa parafii Wrzoski (2020). Pobrane z: <https://wrzoski.parafialnastrona.pl/>.
- Strona internetowa Sanktuarium Szentszackiego w Winowie (2020). Pobrane z: <http://winow.szentsztat.pl/>.
- Strona internetowa Stowarzyszenia Edukacji Tanecznej i Artystycznej „Life For Dance” (2020). <http://lifefordance.manifo.com>.
- TNS Polska (2016). Raport TNS Polska z badania opinii wśród mieszkańców Opola na temat strategicznej decyzji dotyczącej rozwoju miasta.
- Uchwała NR XVI/122/2016 Miasta Prószkowa z dnia 3 marca 2016 r.
- Uchwały XIV/230-242/19 Rady Miasta Opola z dnia 4.07.2019.
- Wykaz Dzielnic Opola. Pobrane z: <https://www.opole.pl/dla-mieszkanca/menu/wykaz-dzielnic>.

Zawadzka, Z. (2016). *Zarząd województwa opolskiego apeluje o zmianę decyzji ws. Dużego Opoła*. Pobrane z: <https://radio.opole.pl/100,182490,zarząd-województwa-opolskiego-apeluje-o-zmiane-d>.